

Eseu

Geo Constantinescu
Emanuel D. Florescu

Rodica Grigore
Dan Ionescu

Poezie

Dan Duțescu Gabriela Nedelcu-Păsărin Carmen Firan
Ion Maria Ion Parhon Adrian Sângerzan
Elena Ștefoi Dumitru Radu Popa

Mircea Pospai
Anda Simion

Proză

Florea
FIRAN

Remus Rădina

un simbol al luptei împotriva comunismului

Memorialist, Remus Rădina este autorul unei lucrări importante ce dezvăluie lupta de rezistență împotriva sistemului comunist din România – *Testamentul din morgă* – considerată de Eugen Ionescu „o mare mărturie, încă una, vibrantă și adevărată”, a unuia dintre „eroii sau sfinții epocii noastre”. Alături de cele trei volume ale lui Ion Ioanid, *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, și de *Fenomenul Pitești* a lui Virgil Ierunca, *Testamentul din morgă* este încă o mărturie zguduitoare a atrocităților din penitenciarele comuniste, a terorii psihologice la care erau supuși dizidenții și opozanții sistemului politic dictatorial.

Remus Rădina s-a născut la 9 aprilie 1924 în Segarcea, județul Dolj, localitatea de origine și a prozatorului Vintilă Horia. Este fiul lui Iorgu Rădina, fost primar al orașului, și al Eufrosinei, primul dintre cei trei copii: Florica, profesoară de limba franceză la Liceul „Elena

Cuza” din Craiova, și Mircea, scriitor, autor de romane și volume de proză scurtă, al cărui nume îl poartă Biblioteca din Segarcea. După ce absolvă școala primară în localitatea natală, Remus devine elev al Liceului Național „Carol I” din Craiova, unde are coleg pe Cicerone Ionițoiu, cu care leagă o strânsă prietenie împărțind aceleași idealuri de luptă pentru libertate. Continuă studiile la Liceul militar „D. A. Sturdza” din Craiova (1943), apoi la Școala de ofițeri activi de cavalerie din Târgoviște (1945), trimis pentru o specializare în Germania unde protestează împotriva practicării rasismului tot mai evident în ideologia germană și refuză să mai continue studiile. Revine în țară, este trimis ca ofițer la Garnizoana din Câmpulung Moldovenesc, dar în 1946 își dă demisia din armată motivând că „a jurat credință poporului și nu partidului căruia era obligat să-i declare credință”.

Continuare în p. 2

Constantin Cubleşan – <i>Eminescu – ediția princeps, „Nodul gordian”</i>	p. 4
Andrei Codrescu – <i>Maitreyi 2021</i>	p. 5
Adrian Cioroianu – <i>Un centenar fără celebrare: Partidul Comunist Român, 1921-2021</i>	p. 6
Ioan Lascu – <i>Realismul subiectiv englez</i>	p. 8
Mihai Ene – <i>Tânărul Maiakovski</i>	p. 9
Dumitru Radu Popescu – <i>Homeriadada</i>	p. 10

Dodo NIȚĂ

Cioran:
„Nu se poate trăi decât
la Paris...!”

p. 24

Ioan Aurel Mureșan – Ultrasilvania

Sumar

Florea Firan, *Remus Rădina, un simbol al luptei împotriva comunismului* / pp. 1-3

Constantin Cubleșan, *Eminescu – ediția princeps, Nodul gordian* / p. 4

Andrei Codrescu, *Maitrey 2021* / p. 5

Adrian Cioroianu, *Un centenar fără celebrare: Partidul Comunist Român, 1921-2021* / pp. 6-7

Elena Ștefoi, *Poeme: Despre viața a doua, După dovezi, O altă istorie, Pe cărarea celestă, Pe cărbunii încinși* / p. 7

Ioan Lascu, *Realismul subiectiv englez* / p. 8

Mihai Ene, *Tânărul Maiakovski* / p. 9

Dumitru Radu Popescu, *Homeriadada I. În grădina palatului regal* / pp. 10, 11

Mircea Pospai, *„Până când nu te iubeam”* / p. 12

Dumitru Radu Popa, *COVID-19: Vaccinul și variantele virale* / p. 13

Adrian Sângeorzan, *Căzut din stele* / p. 14

Carmen Firan, *Sosiri și plecări* / p. 15

Dan Duțescu, *Poeme: Singurătate, Din ce în ce mai rar, Recviem pentru mame* / p. 16

Ion Maria, *Poeme: Câmpul de luptă, Visul nu realitatea* / p. 16

Dan Ionescu, *Un clasic mereu în actualitate* / p. 17

Red., D. R. Popescu tradus în limba bulgară / p. 17

Gabriela Nedelcu-Păsărin, *Escatologia florilor sau despre viață în cheie pandemică* / p. 18

Rodica Grigore, *Józef Mackiewicz și Masacrul de la Katyń* / p. 19

Emanuel D. Florescu, *Moralitatea ca subiect controversat* / p. 20

Geo Constantinescu, *Pribegi în țara răpită* / p. 21

Ion Parhon, *„Chiritza în carantină”* / p. 22

Red., Cărți primite la redacție / p. 22

Anda Simion, *Viva la Vulva! Viva la Poesia!* / p. 23

Red., Okeanos – Scriptor / p. 23

Dodo Niță, *Cioran: „Nu se poate trăi decât la Paris...!”* / p. 24

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

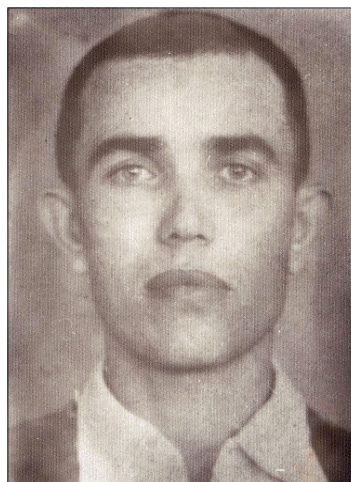
Remus Rădina

Acuza Guvernul Petru Groza de oprirea liber-tăților, motiv pentru care în 1946 este judecat de Consiliul Superior al Oștirii și trecut în rezervă prin Înalt Decret Regal din 17 aprilie 1947. Se înscrie la Facultatea de Drept a Universității din București pe care o întrerupe după trei ani, fiind arestat și condamnat la 5 ani de închisoare.

În noiembrie 1948 trece frontiera în Iugoslavia cu speranța că va găsi sprijin în lupta împotriva comunismului, dar țara pe care o credea mai liberă decât România îl închide într-un lagăr de muncă forțată și-l extrădează în august 1949; este condamnat de autoritățile române la 5 ani de închisoare prin muncă silnică la Canalul Dunăre-Marea Neagră, lagărul de la Poarta Albă. Continuă protestele și după Revoluția din Ungaria din 1956 este din nou întemnițat 4 ani. Șomer lungi perioade, este obligat să presteze munci brutale, de zidar sau tinichigiu, pentru a-și asigura existența și a continua studiile. Nu încetează să protesteze, face în repetate rânduri greva foamei și în cele din urmă reușește să obțină aprobarea pentru o călătorie în 1977 la Paris, ca să-și trateze bolile contractate în anii de anchetă, bățai, lagăre și închisori. Este favorizat de președintele Franței, Valéry Giscard d'Estaing, cu ocazia unei vizite de stat făcută în România, și în baza acordurilor de la Helsinki din 1975, Ceaușescu face un gest vrând să arate că respectă „drepturile omului”. În această perioadă Remus Rădina scrie *Testamentul din morgă*, „o mărturie despre închisorile comuniste prin care am trecut sub dictaturile tiranilor Gheorghe Gheorghiu-Dej și Nicolae Ceaușescu”.

La Paris a trăit în condiții grele, dar a găsit sprijin la scriitorii români aflați în exil. Impresionat de curajul și consecvența protestelor sale anticomuniste, Mircea Eliade îi trimite de la Chicago 1000 de franci care i-au fost de folos pentru prelungirea șederii în vederea tratamentului medical. Eugen Ionescu se oferă să-i prefățeze manuscrisul, pe care-l găsește deosebit de interesant. Autorul a înmănat câte un exemplar din manuscrisul *Testamentului din morgă* lui Noël Bernard, Virgil Ierunca, Sergiu Grossu, Eugen Ionescu ș.a. Textul a fost citit la postul de radio Europa Liberă și a fost publicat în revista „Cuvântul românesc” din Canada începând cu numărul din februarie 1979. Doi ani mai târziu apare în volum la editura „Ion Dumitru” din München, cu Prefața lui Eugen Ionescu. Ca urmare, autorul a fost arestat și condamnat la 16 luni de închisoare pe baza Legii presei, nr. 3 din 1974 prin care se pedepsea cu închisoare „orice tentativă de tipărire folosită ca mijloc de informare publică”. După recurs și intervenția prietenului său Cicerone Ionițoiu, aflat la Paris, trimite scrisori la șefi de state, la UNESCO și un memoriu lui Papa, cere sprijinul Asociației Amnesty International și anii de închisoare sunt transformați în amendă, eliberându-i-se un pașaport pentru a merge în Franța. Pentru stabilirea la Paris a primit și sprijin din partea Regelui Mihai I.

Remus Rădina a conceput patru scrisori prin care atenționa Occidentul de tragedia prin care trecea poporul român: una era adresată președintelui Eisenhower care începea cu un motto: „America este ultima bună speranță a pământului” (Abraham Lincoln); alta către Papa, cu motto: „Căutați adevărul și adevărul vă va face liber” (Apostolul Ioan); a treia →

Scribul Românesc Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927,
de către criticul D. Tomescu.
Serie nouă, din 2003,
întemeiată de Florea Firan

Editată de: Fundația – Revista
Scribul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Redacția

Director:
Florea FIRAN

Colegiul redacțional:

Adrian CIOROIANU
Andrei CODRESCU
Eugen NEGRICI
Gheorghe PĂUN
Dumitru Radu POPA
Dumitru Radu POPESCU
Lucian Bernd SĂULEANU
Monica SPIRIDON
Emilian ȘTEFĂRȚĂ

Redactori:

Mihai ENE
Oana BĂLUICĂ
Mihai FIRICĂ
Ion PARHON
Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:

Florentina ANGHEL
Dan IONESCU
Gabriela NEDELICU-PĂSĂRIN

Corectură:

Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare computerizată:
Georgiana OPRESCU

Arhivă online:

Alexandru OPRESCU

Redacția și Administrația: Craiova

Str. Constantin Brâncuși, nr. 24
Tel./Fax: 0722753922; 0251/413.763
E-mail: scribulromanesc@yahoo.com
Web: www.revistascribulromanesc.ro
Cont: RO03BRDE170SV21564261700
BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul
redacției: Str. Constantin Brâncuși,
nr. 24, Craiova, județul Dolj
sau scribulromanesc@yahoo.com

Responsabilitatea opiniilor exprimate
apartine integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX
Craiova, str. Electroputere, nr. 21,
tel. 0251 580431

Abonamente

la Scribul Românesc

Abonați-vă la revista „Scribul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita și la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.

Costul unui abonament anual cu taxele incluse este de 100 lei. Pentru abonații din străinătate este de 140 \$ sau de 125 €. Informații primiți la tel.: 0722.75.39.22; Fax: 0251.413.763

→ către ONU: „Dreptatea e mai prețioasă decât pacea” (Wilson); iar a patra către Lumea liberă: „Libertatea este singurul țel spre care tind conștient sau nu, toate luptele, trudele și suferințele omului pe pământ” (Thomas Carlyle). Scrisorile le-a înmănat tânărului Virgil Vintilescu, din Vâlcea, să le memoreze și să le transmită destinatarilor, după ce acesta va reuși să treacă granița. Au fost traduse în franceză, germană, engleză și italiană, câte un exemplar a fost trimis lui Papa și Regelui Mihai I.

La Paris ține legătura cu exilații români, întemeiază în 1987 Asociația Deținuților Politici Anticomuniști Români (ADAR), sprijină ridicarea în Cimitirul Montmartre a unui monument în memoria victimelor din România și inițiază întâlnirea anuală a românilor din exil, de Ziua Eroilor, la Cimitirul Eroilor români de la Soulmatt (Alsacia), unde sunt îngropați 687 de soldați români căzuți în Primul Război Mondial, cimitir inaugurat de Regele Ferdinand și Regina Maria, pe 9 aprilie 1924, zi care coincide cu data de naștere a lui Remus Rădina.

Testamentul din morgă, carte-document a brutalității sistemului comunist și a opresiunilor din România, începe cu perioada alegerilor din noiembrie 1946 și descrie infernul din închisorile Jilava, Gherla, Canalul Dunăre-Marea Neagră, unde autorul a fost deținut lungi perioade, propriile chinuri la care a fost supus, ținut în lanțuri și bătut cu sălbăcie chiar și când era grav bolnav. Odată a fost închis în morga penitenciarului, de unde și titlul cărții sale memorialistice. Volumul este structurat în 12 capitole, corespunzătoare lunilor anului, a Apostolilor Mântuitorului sau scaunelor din jurul Mesei tăcerii lui Brâncuși, cum menționează Ovidiu Vuia într-o lucrare a sa.

Reținut în aprecieri și acordarea de prefețe unor lucrări de autori neconsacrați, Eugen Ionescu, impresionant puternic de sacrificiul lui Remus Rădina și de tenacitatea luptei sale împotriva comunismului, semnează o succintă dar consistentă prefață la volumul acestuia, *Testamentul din morgă*:

„Arestările politice, detenițiile, temnițele, tortura, masacrele, represiunea, denunțările, tentativele de evadare (dar unde, în această lume odioasă?) au devenit monedă curentă. În fața amenințării se răspunde prin lașitate, acceptare, dar de asemenea uneori prin curaj, eroism, sacrificiu.

Este ceea ce face Remus Rădina, unul dintre eroii sau sfinții epocii noastre. Un martir voluntar, care nu renunță nici la credința sa, nici la ceea ce îi dictează conștiința.

Testamentul din morgă nu este o carte literară. Literatura și stilul frumos sunt pentru timpurile fericite. Cartea lui Remus Rădina

este o carte mare pe care puriștii o vor găsi simplă, uneori, dar care este o mare mărturie, încă una, vibrantă, simplă pe bună dreptate și din fericire, adevărată, înalt și brav omenească, care răscumpără josniciile noastre, slăbiciunile noastre: cine își pierde viața, o va câștiga; cine crede că o câștigă, o va pierde. Remus a câștigat-o.

De fiecare dată când mă găsesc în fața unui astfel de document, mă întreb cu îndoielă și îngrijorare: eu însumi, într-o situație asemănătoare, aș rezista?

Mă înclin înaintea curajului lui Remus Rădina și-l invidiez de a fi îndrăznit totul.”

Pentru a ilustra dramatismul scrierii, iată un fragment din capitolul I ce are ca motto „O singură clipă hotărăște viața omului...” (Goethe).

„Suntem în anul 1946. România geme sub ocupația trupelor sovietice, iar un guvern impus de «pumnul în masă» al lui Vișinski lucrează cu febrilitate pentru consolidarea dictaturii.

De ochii aliaților, rușii admit alegeri cu mai multe partide politice, care vor avea loc la 19 noiembrie.

Am 22 de ani și sunt sublocotenent activ de cavalerie, la Cercul teritorial Câmpulung Bucovina. Armata, până acum «marea mută», va lua parte la campania electorală.

La mijlocul lunii octombrie, sunt chemat de secretarul Partidului Comunist din jud. Câmpulung Bucovina, Sidorovici, care-mi vorbește rar și categoric:

— Te-am chemat din partea tovarășului Emil Bodnăraș, candidatul nostru în județul Câmpulung. Știm ce fel de ofițer ești. Mai știm că în anul 1943, fiind trimis la școala de ofițeri în Germania,

ai refuzat să mai continui școala acolo și te-ai înapoiat în țară. Intră în Partidul Comunist și vei ajunge general!

Propunerea lui Sidorovici m-a uluit. I-am replicat:

— Bine, dar armata aparține neamului românesc și nu unui partid. Uitați că eu am depus un jurământ?

— Nu e nimic, intri în mod conspirativ!

Căutând să-mi păstrez sângele rece și să câștig timp, l-am întrebat:

— Dar cum puteți primi în Partidul Comunist oameni care nici nu vă cunosc doctrina? Vor fi aceștia devotați?

— Este cam adevărat, îmi răspunde Sidorovici. Iată o importantă carte de doctrină comunistă, citește-o cât mai repede și vino la mine!

Apoi mi-a înmănat Anti-Duhring, de Friedrich Engels.”

Scrisă într-un ritm alert și într-un limbaj frust, cu aforisme din „folclorul închisorilor”, dar și cu citate din gânditorii lumii, cartea

este mărturia unui opozant neobosit și supra-viețuitor al terorii comuniste. Despre viața chinuită, sub semnul sacrificiului, a lui Remus Rădina, dau informații prețioase Nicolae Stoenescu-Stănișoară, Ilie Mihalcea, Ovidiu Vuia, Nicolae Florescu și în special Cicerone Ionițoiu, istoric și memorialist, născut în același an cu autorul, originar din Craiova și el condamnat la ani grei de închisoare și participant activ la o serie de proteste anticomuniste. El este autorul unor însemnate cărți despre închisorile politice și lagărele de muncă din România, între care seria de 3 volume intitulate *Morminte fără cruce* (1982-1985), o adevărată „enciclopedie a gulagului românesc”.

După 1989 Remus Rădina revine în țară, se întâlnește cu scriitori, dă interviuri, editura Tinerama îi publică în 1991 o nouă ediție din *Testamentul din morgă*, la fel și alte edituri.

În 2001, președintele României, Ion Iliescu, i-a conferit Ordinul Național pentru Merit în grad de ofițer, distincție pe care Remus Rădina a refuzat-o cu demnitate. În 10 martie 2006, alături de personalități din țară și din străinătate semnează un Apel pentru condamnarea comunismului, adresat președintelui României, Traian Băsescu.

Remus Rădina încetează din viață la 7 mai 2012, la Paris, este înmormântat în Cimitirul Montmartre. Pe placa sa funerară stă scris simplu: „Remus Rădina, Român”. ■

Comentarii
eminesciene

Constantin
CUBLEȘAN

Eminescu – ediția princeps Nodul gordian

Nu încapе îndoială, Nicolae Georgescu s-a impus în studiul operei și vieții lui Mihai Eminescu, de-a lungul ultimelor decenii, ca unul dintre cei mai redutabili eminescologi – „eminescologia, știința care, odată constituită, are statutul marilor științe ale spiritului uman” – iar precizarea că „eminescologia, ca știință, se naște din refuzul ediției princeps”, trimite, în subtext, la însuși programul de lucru al cercetătorului, în rând cu alții care s-au pronunțat de-a lungul timpului: „toți editorii, după Maiorescu, vor un alt Eminescu decât cel al ediției Maiorescu, ediție care se bazează, ca orice lucru menit să dureze, pe o greșală, pe o pierdere/furt, pe o neatenție: ceva ce ține de pierderea Paradisului pe care toți vor, vrem să-l găsim”. Or, pentru a putea găsi, sau măcar a te apropia de găsirea acestui Paradis, se impune a porni tocmai de la cercetarea în amănunt a ediției Maiorescu, a ediției princeps a poeziilor lui Eminescu, căutând a dezlega modul (iată nodul gordian!) în care a fost alcătuită, cum și mai ales de către cine, pentru ca mai apoi să te dedici unei munci temerare de comparare a tuturor edițiilor (a celor mai semnificative, se-nțelege), ce au urmat, pentru a le putea releva identitatea în raport cu cea dintâi. Căci, neavând încă o ediție critică reprezentativă, se constată că „dintre toți editorii lui Eminescu nu putem găsi cel puțin doi care să semene între ei; că asta nu înseamnă boicot sau conspirație împotriva operei lui Eminescu, ci exprimă, mai degrabă, tendința continuă de schimbare a «genomului românesc», așa cum continua noastră unitate culturală exprimă aceași tendință, dar de data aceasta extrinsecă; apoi că (...) schimbându-ne limba (scrierea) de atâtea ori, de tot atâtea ori l-am schimbat pe Eminescu și întreaga literatură română clasică”.

Întreprinderea la care s-a angajat N. Georgescu este una „sisifică, ce constă în colajonări nesfârșite” realizând, în final, o carte „crescută într-un timp îndelung, de circa 15 ani, din observații mărunte consemnate la început ca simple curiozități, iar apoi ca sistem”, rezultând acum „o carte nu de citit, ci de consultat”; cartea intitulată, astfel, *Nodul gordian*, vol. I-II (Ed. Junimea, Iași, 2020, Colecția Eminesciana, nr. 99) fiind alcătuită din „Studii și articole despre ediția princeps Eminescu”.

Cercetând punctuația poeziilor din *volumul Maiorescu*, în colajonare cu punctuația celor (cele mai multe) publicate în revista „Convorbiri literare” („diferențele dintre revistă și recent apăruta ediției princeps /decembrie 1883/ sunt extrem de numeroase, dacă ținem cont și de punctuație”), cercetătorul constată diferențe semnificative, de pe urma cărora deduce câteva... concluzii esențiale – „mai cade un mit”, zice domnia sa, „acela că prin volumul de poezii Titu Maiorescu a voit și a reușit să salveze și să impună lumii poetul după prăbușirea ziaristului Eminescu. Nicidecum: lucrurile au o evoluție naturală, firească, «ziaristul» Eminescu, el însuși,

muncește intens la definitivarea volumului său de versuri, la construirea lui – dar iată că nu are timp să pună ultimele tușe, ca să zicem așa, adică să-și facă singur corectura: evenimentele din 28 iunie vin brusc cu avalanșa lor. N-are timp nici măcar să transmită cuiva sensul construcției, scenariul cărții. Nici măcar Ioan Slavici, la care ședea în gazdă și care-i vedea frământările, nu înțelege că el scrie încontinuu și răsscrie, bate tactul, recită noaptea, reia recitirea etc. – pentru că-și studiază poezia”.

Acribia cu care N. Georgescu urmărește comparativ punctuația – apostrof, virgule, ortografia în general – îl conduce la evidențierea unor veritabile surprize: „Aceste confruntări – zice domnia sa, după publicarea nenumăratelor exemplificări comentate – dovedesc fără putință de tăgadă că Eminescu a dat un manuscris revistei „Convorbiri literare” și alt manuscris pentru ediția sa de poezii. (...) Câștigul cert al acestor confruntări este acela că se demonstrează că revista n-a publicat poeziile eminesciene după ediția princeps, așa cum se credea îndeobște. (...) Nimic nu ne împiedică să presupunem că poetul și-a pregătit ineditele în două tranșe paralele: un pachet pentru presă – celălalt, de intercalat în volumul său. De ce nu publică «Convorbirile literare» aceste grupaje de poezii eminesciene înainte de ianuarie 1883, înainte de ediția princeps? Sunt lucruri care țin, probabil, de construirea (de către junimiști) a imaginii poetului. (...) Oricum ar fi, însă, editorii lui Eminescu trebuie să țină cont de formele din revistă; exprimă în cel mai înalt grad voința eminesciană”.

Mergând mai departe cu confruntarea textelor eminesciene în edițiile ce au urmat, și care sunt de obicei *corectate* de editori, Nicolae Georgescu face o altă demonstrație nu doar pertinentă ci chiar științifică, asupra imixtiunii acestora în textele și în ordinea textelor pe care și le-a dorit poetul, prezentând, de fapt, variante, ce exprimă acomodarea scrierii la momentele editărilor respective („au avut în vedere normele scrierii în conformitate cu evoluția și tendințele limbii literare, fiecare adaptându-se la regulile din timpul ei /.../ Punctuația a rămas într-o măsură destul de mare, apanajul fiecărui editor în parte”). Cea mai gravă abatere de la respectarea textului original, scris de Eminescu, se produce în 1953 când în noua ortografie oficializată, dispare apostrof, înlocuit cu cratimă, fapt ce produce grave devieri de la înțelesul original al exprimării dorite de poet. Se exemplifică din belșug cu aceste devieri de la forma

dorită de poet, în veritabile analize filologice („O formă tipărită în timpul vieții active a autorului – punctează exegetul – este o formă dorită ferm, public, de către autor”), și în acest sens se face demonstrația cu „grafeme niciodată discutate până acum”.

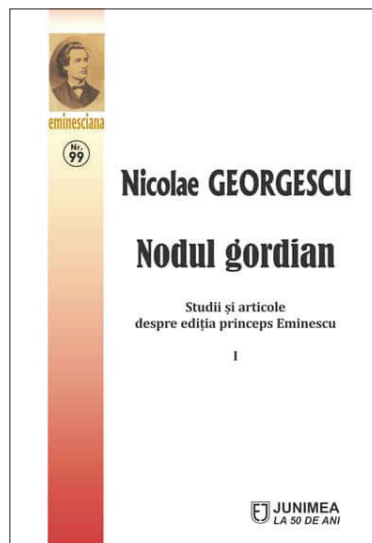
Cercetarea filologică a lui Nicolae Georgescu dă seama despre modul în care a fost concepută ediția princeps de către Titu Maiorescu, de fapt acesta nefiind altul decât executorul volumului pe care și-l pregătea poetul însuși. Argumentele aduse în acest sens nu sunt nici puține nici de neluat în seamă, mai ales că intenția, strădania exegetului este aceea a unei pledoarii pentru respectarea, în toate edițiile de până la noi (cea datorată lui Perpessicius nu face nici ea excepție) a voinței lui Eminescu în a-și edita opera, poeziile, așa cum le-a scris el. O *probă* în acest sens este cercetarea utilizării apostrofului, care dă sens (muzical) *rostirii* poeziei. „Sunt

credem – menționează ca într-un soi de concluzie N. Georgescu – suficiente exemple ca să înțelegem că apostroful nu este pus la fel de editorii lui Eminescu, nici cei contemporani cu poetul, nici cei de după el. (...) Fiecare editor al lui Eminescu apostrofează strict cum înțelege (ori cum vrea să înțeleagă) textul, cum vrea să apropie cuvintele, cum construiește vecinătățile ritmice. Practic, poezia lui Eminescu trebuie recitată, trebuie considerată în oralitatea ei – iar accentele dinamice ale versurilor sunt, în acest caz, dirijate de scriitura sa. Acest sistem de notații parascriturale, ca să le zicem așa, este părăsit cu totul – și, desigur, nu vom discuta aici cauzele. Tot ce dorim noi este ca poezia să-și recâștige dreptul de a fi scrisă cum vrea autorul ei”.

Și apoi, o altă pledoarie semnificativă este aceea pe care o face, cu argumente temeinice, în favoarea înțelegerii rostului așezării în volum a poeziilor după voința lui Eminescu. „Studiind cu atenție dispunerea poeziilor în ediția princeps – constată N. Georgescu – găsim o intenționalitate auctorială, o curgere a ideii dintr-un poem într-altul, un fir roșu conducător, care așa – și numai așa – se poate desfășura. Poeziile lui Eminescu spun ceva luate în sine, citite separat – și câștigă semnificații în plus citite în înălțuirea din ediția princeps”.

Toată demonstrația lui Nicolae Georgescu în studiile sale nu este altceva decât o pledoarie, susținută pe argumente aparent de detaliu dar esențiale în fond, pentru păstrarea și *prezentarea* poeziei lui Mihai Eminescu așa cum și-a dorit-o însuși. ■

(Continuare în numărul viitor)

Asosit un email din India. „Am o poezie”, zice, „ești tu cel care a scris-o? Dacă da, ți-o trimit. Este semnată André Codrescu, 1967.”

Da, da. În 1966 emigrasem în Detroit, nu vorbeam engleză. Mă așezam pe o banchetă în restaurantul căminului studentesc la Wayne State University și mă uitam la fete. Scriam din când în când în jurnal, încruntat și serios. Dacă o fată se uita la mine, îmi lăsam ochii jos în carnet și-mi luam o față de concentrație supraumană. Față de poet. Era clar că cineva extraordinar o să mă vadă și o să-și zică, „Ăsta e poet”. Urma o fantezie complexă, o poveste de dragoste nemaipomenită, ceva romantic și imposibil ca o toamnă în Veneția. Aveam și cărți cu mine într-o sacoșă neagră, Carl Jung, Baudelaire, Rimbaud, Mircea Eliade. Când nu scriam, citeam. Atent, ca să se vadă inteligența sclipitoare a băiatului de 20 de ani, venit peste ocean ca să-și întâlnească perechea sufletească. Un băiat care trăise (se vedea pe frunte între sprâncene) aventuri misterioase și periculoase în părți ale lumii încă nedescrise pe hartă.

Se pare că s-a întâmplat.
Se pare că am uitat.

Mesajele următoare au venit (în engleză). Sunt traduse în întregime, cu excepția poeziei. Poezia o dăruiesc cititorului.

9 aprilie 2021 11:02 am

NUME: Sharon Lowen

SUBIECT: Am găsit o poezie scrisă pentru mine în februarie 1967. Dacă tu ai scris-o, pot să scanez o copie și s-o trimit pentru arhiva ta. Dacă așa e, te rog să-mi trimiți o adresă.

MESAJ: CoVid mi-a oferit șansa să stau acasă și să cercetez prin arhive. Am găsit o poezie care se cheamă: *For Sharon - I am a body made out of strings* (Pt. Sharon - Sunt un trup țesut din fire). Este semnată „André Codrescu”, poate că nu a fost scrisă de tine. Dacă din întâmplare îți aparține, mi-ar plăcea să trimit acest „dolce memento” din tinerețe. E posibil să ne fi întâlnit în Detroit sau Ann Arbor în 1967. Am terminat facultatea la Cass Tech. Acum trăiesc în India, am ajuns aici cu o bursă Fullbright în '71. Am avut o carieră lungă și frumoasă în dansul clasic indian, am contribuit la progresul artei vreme de 47 de ani.

Toate bune,

Sharon Lowen

10 aprilie, 2021 8:46 am

Dragă Sharon, ce chestie! Eu încercam să

Maitreyi 2021

învăț engleză în 1967. Recent (2018) am scris o poezie numită *Detroit, oraș de fire*. Aceste „fire” de lumină le-am văzut pe LSD în fața Muzeului de Artă din Detroit. Probabil eu pluteam pe cele fire când te-am văzut, și vezi că ele au stat decenii cu mine. Felicitări pentru o viață în dans. Un dar minunat.

Ar fi grozav să-mi trimiți un scan sau o fotografie, Arhiva mea este la Biblioteca Hill Memorial la Louisiana State University (LSU) în Baton Rouge.

Toate bune,

Andrei
Brooklyn, New York

10 aprilie 2021, 3:11 am

Dragă Andrei,

Mă bucur că am păstrat acest tandru și efemer balon al întâlnirii când ni s-au intersectat viețile. Am împărțit of intimitate neconsumată pentru că în 1967 eram încă „o floare al cărui parfum n-a fost încă sesizat”, cum zice poezia hindusă *Shakuntala*.

Cu afecțiune,

Sharon

10 aprilie 2021 8:36 pm

Dragă Sharon, extraordinar! Ai avut o viață spectaculoasă și atât de reușită în artele astea miraculoase. Biografia ta se citește ca un vis - numele practicilor și ale măștrilor tăi zumzăie hipnotic. Ești tulburător de frumoasă în poezia din tinerețe, dar timpul n-a avut un efect chiar atât de tragic. Ai citit *Maitreyi* (1933), un roman de Mircea Eliade despre prima sa iubire din India? *Maitreyi* a scris acum câțiva ani o carte despre romanța lor din tinerețe. Ceva despre India - și dans.

Poezia pe care ți-am scris-o a fost poate prima mea poezie în engleză. Cred că eram „poet francez” pe vremea aia, așa am fost numit pe unul din afișele psihedelice și iligibile de Gary Grimshaw, „Andre Codrescu, poet francez”, cu litere mici - afișul era reclamă pentru banda rock MC-5. Este chiar cu adevărat extraordinar că ai această poezie, e o poezie adevărată de dragoste care nu poate fi scrisă la altă vârstă. (20 de ani). Ce instinct infailibil aveam pentru muza de neatin!

Mulțumesc pentru dar - dacă ai o adresă terestră îți trimit cartea mea recentă de poezie să vezi ce a făcut timpul acolo. Mai sunt și niște poezii de dragoste în ea, dar au o voce lumească temperată în whiskey...

Mă uit pe uTube să te văd dansând.

Andrei

11 aprilie 11:21 am

Dragă Andrei,

Da, am citit *Maitreyi*, ambele versiuni, tranziția ta de la franceză în română m-a făcut

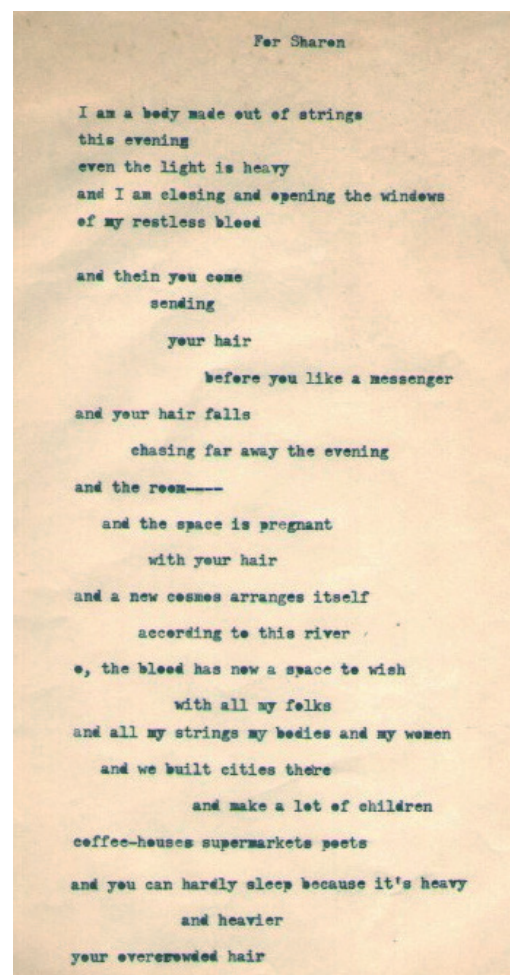
să mă-ndoiesc de rezultatele de pe Google, dar situl tău m-a convins că nu era o coincidență. Chestia cu „vocea lumească temperată de whiskey” m-a amuzat pe drept.

În viața mea, am ales să servesc de muză până când am înțeles zădărnicia intrinsecă. Remarcabil că asta a fost prima ta poezie în engleză, un moment crucial în cariera ta extraordinară de poet; dar mai remarcabil este că într-adevăr captează dulceața unei iubiri pure la vârsta respectivă. Cred că eu am continuat prea multă vreme să am încredere în acest gen de dragoste... în cele din urmă am înțeles că nu mă pot baza pe judecata mea și că e mai bine să mă bucur de libertatea necomplicată a solitudinii într-o societate tradițională ca cea indiană.

Mulțumesc că mi-ai adus aminte de Gary Grimshaw și MC-5, apexul unei ere magice în Detroit, un preambul la răzmerița violentă care a urmat. Eu locuiam deja în Londra, lucram cu Living Theatre la Roundhouse după ultimul meu an la Universitatea din Michigan, unde am absolvit cu o teză în Fine Arts & Humanities. Mă bucur grozav de trecerea noastră, unul pe lângă altul ca navele noaptea și că au fost păstrate în această unică fiolă inimile noastre din 1967.

Da, fără pandemie, aș fi rămas singură cu un morman de hârtii prăfuite. Din fericire am găsit această poezie.

Sharon
New Delhi, India ■

**Adrian
CIOROIANU**

Un centenar fără celebrare: Partidul Comunist Român, 1921-2021

*Au fost mai mulți decât o mie...
– sau despre datoria de a privi și cealaltă parte a baricadei*

Împlinirea, în 2021, a 100 de ani de la apariția *Partidului Comunist din România* (ulterior numit *Partidul Muncitoresc Român*, între februarie 1948 și iulie 1965 și în cele din urmă revenit la numele definitiv de *Partidul Comunist Român*, din iulie 1965 până în decembrie 1989) nu invită la o celebrare – pentru că, în istoria ultimului secol, influența acestui partid asupra societății românești a fost mai cu seamă nefastă.

Desigur, regimul comunist mai pare a avea unii nostalgici, cel puțin la nivel declarativ. Dar, în opinia noastră, această nostalgie trimite, în principal, la perioada de tinerețe a celor care rememorează acea perioadă și, eventual, la unele figuri ale conducerii de atunci (precum Nicolae Ceaușescu, să zicem) și mai puțin la *Partid* ca atare, care practic s-a autodesființat imediat după executarea fostului *Conducător* și nu a mai avut, de atunci, nicio notabilă reîncarnare în peisajul politic al României contemporane. (...)

Dacă împlinirea unui secol, 1921-2021, nu invită la o celebrare, în schimb profesioniștii Istoriei cred că inclusiv un astfel de centenar poate invita la o analiză din ce în ce mai dezinhibată a aceluia partid numit PCdR – PRM – PCR, a oamenilor, programele și decadele sale. În această analiză, patima și adjectivele trebuie să fie pe loc terțiar (cel mult). Ceea ce ne interesează sunt doar *întrebările de bază*, dintotdeauna, ale Istoriei: *când, cine, cum, cât și de ce*.

După 1990, a vorbi despre comunism în general sau despre comunismul românesc în particular a devenit de mai multe ori provocator, pentru istoricii din orice generație. Iată din ce motive:

În primul rând, pentru că trecutul relativ recent al regimurilor comuniste este un capitol foarte *comercial* al disciplinei numită Istorie – și folosesc aici termenul *comercial* în sensul lui cât se poate de pozitiv: adică, istoria comunismului atrage, naște curiozități, naște și polemici, cărțile despre istoria comunismului se caută și se citesc (și uneori se și cumpără!) peste media cărților de istorie etc. Aceasta este o realitate. Cât timp va mai dura ea? Nimeni nu știe – dar, pe de altă parte, noi, ca istorici, știm foarte bine că nimic nu durează o veșnicie. Probabil că, la orizontul vreunei generații viitoare, interesul pentru istoria comunismului se va mai domoli și el – și alte subiecte îi vor lua locul. Dar, deocamdată, repet, istoria comunismului atrage într-un mod semnificativ – spre bucuria și spre stimularea celor care studiază acest capitol al trecutului comun.

A doua provocare pleacă din oceanul de clișee care inundă discursul public pe această temă. În fond, istoricul este și el cetățean al timpului său – drept care nu poate face abstracție nici de nostalgia ineptă a unora (adepti ai ideii că *în timpul lui Ceaușescu mergeam cu toții la Marea Neagră și nu murea nimeni de foame* etc.), nici de încrâncenarea disprețuitoare (și la fel de ineptă) a altora (convinși că *Nicolae Ceaușescu a fost arestat în tinerețe pentru că fura geamantane din gări, că Elena Ceaușescu era la 20 de ani o biată prostituată cu nas ascuțit sau că susținătorii comunismului din România – cu toții niște șobolani roșii, desigur – erau de ordinul câtorva sute în anul 1944* etc.). Dacă-și respectă profesia, istoricul nu poate pactiza cu nici una dintre aceste extreme; le poate înțelege, desigur, dar nu are voie să le copieze și nici să le alimenteze. Dimpotrivă, istoricul este dator să restabilească echilibrul între aceste clișee diferite în formă și total similare în fond, pe cât posibil favorizând realitatea în locul clișezării: istoricul trebuie să aibă puterea de a spune că în anii lui Ceaușescu nu toți românii ajungeau la Marea Neagră (și că azi se pot identifica niște profesionale sau generaționale, din acest punct de vedere), iar criza alimentară a fost, de pe altă parte, pe cât de umilitoare pe atât de nerecunoscută oficial vreodată. La fel, este nevoie de curajul de a spune că junele Ceaușescu Nicolae chiar a crezut, pesemne sincer, în utopia comunistă, și chiar a militat de tânăr pentru ea. Sau că viața intimă a Elenei Petrescu, devenită Ceaușescu, a fost – foarte probabil – cu mult mai plictisitoare decât o presupun bărfele. Sau că numărul comuniștilor, simpatizanților și susținătorilor lor materiali și morali din România anului 1944 era sesizabil mai mare decât s-ar putea presupune într-o analiză grăbită, la nivelul discursului public.

Într-un peisaj atât de plin de clișee, datoria istoricului este să lupte împotriva acestora, cu riscurile de rigoare. *Sine ira et studio* trebuie să rămână, indiferent de subiectul cercetării, deviza noastră de onoare. Datoria unui istoric este de a nu uita nici cealaltă parte a baricadei – cea pe care în anii '30 sau '40 luptau o minoritate de oameni ce credeau în comunism și într-o lume *altfel*, adică *mai bună*, creată după legile lui.

Nu în ultimul rând, o altă provocare pleacă din imprecizia termenilor. Deseori, auzim vorbindu-se în jurul nostru – în medii intelectuale – despre *România comunistă de până în 1989*. În realitate, istoricii știu foarte bine că această Românie nu a existat niciodată! *Comunismul* era țelul spre care societatea mergea,

mănată din spate de *partidul comunist*. Regimul din România era *comunist*, desigur; partidul unic era și el *comunist*; dar statul numit România nu a fost niciodată *comunist*, pentru că acesta era doar miza supremă, scopul înalt, zarea luminoasă – care, din ferire, nu au fost atinse. De fapt, a vorbi despre România *comunistă* din timpul anilor 1947-1989 înseamnă, indirect, a face un compliment lui Gh. Gheorghiu-Dej, Nicolae Ceaușescu și tuturor tovarășilor lor. Nici măcar Coreea de Nord a zilelor noastre nu are pretenția de a fi ajuns la comunism – cu atât mai puțin ar putea pretinde liderii regimului comunist din România, indiferent de epoca lor.

O întrebare, ca o obsesie (legitimă): câți au fost?

În fine, probabil că principala provocare pentru istoricul rememinator este una de natură... cantitativă. În timpul multor prezentări ale proiectului nostru, de-a lungul anilor din urmă, am constatat că una dintre așteptările ferme ale auditoriului era ca cercetarea realizată de noi să răspundă la o întrebare asupra căreia s-au oprit frecvent, după 1989, nu numai istoriografia românească și istoricii din țară, ci și mulți dintre cei implicați în discursul public de natură istorică: *anume, câți membri a avut Partidul Comunist Român în perioada interbelică?*

În fapt, proiectul nostru chiar oferă un răspuns la această întrebare. *Însă răspunsul reflectă doar numărul acelor comuniști care au rămas după 23 august 1944 în România și care au completat fișa de recensământ (cerută de partidul ajuns la putere) între anii 1951-1952*. Mai mult de atât: baza de date realizată permite celor interesați de subiect să afle nu doar numărul comuniștilor, ci și pe cel al simpatizanților și membrilor UTC din intervalul de timp mai sus menționat. O altă posibilitate oferită de proiect este analiza principalelor caracteristici ale acestora: originea etnică, relația cu partidul, acțiunile din ilegalitate, principalele evenimente represive, parcursul biografic între 23 august 1944 și 1951-1952 etc. Astfel, putem constata în ce măsură rolul și comportamentele din perioada ilegalității au reprezentat un factor determinant pentru evoluția postbelică a acestora.

De reținut că nu sunt cuprinși în recensământul intern al Partidului Muncitoresc Român dintre anii 1951-1952 acei comuniști care aveau funcții de conducere în Secretariatul și Biroul Politic al CC al PMR, comuniștii care s-au stabilit după 23 august 1944 în alte →

Elena
ȘTEFOI

Poeze

Despre viața a doua

M-am strecurat și eu ca atâția alții
printre ochiurile unei putrede țesături
prin gaura dintre veacuri în miros de sarmale
și am alunecat din scenariu
și m-am înălțat la viața de-a doua

nu mi-a pus nimeni insignă pe aripi
pentru că nici n-am dorit-o
nu mi-am atârnat de gât casă și masă
de la uniuni primărie partide

asa că pot crede ce cred pot fâlțai cârjele
fără s-ascult de sufleurii celebri

am dreptul să-mi dau duhul seară de seară
cu ochii la păianjenii de pe steag
cu mațele întoarse pe dos
de lumina trufașă a unei noi revoluții

Sfinte, judecătorul acesta nu m-a văzut niciodată
dar mă condamnă să cred c-o pot lua de la capăt

După dovezi

O epocă nouă cotrobăie
prin dulapuri și prin sertare
umblă după dovezi aruncă
în mijlocul casei vrafuri de rochii
bluze sacouri etc. întoarce pe dos
fețe de pernă șosete și buzunare
răstoarnă cutiile doldora pe nimicuri
sfășie pungile cu lavandă
de la mine din sat

i s-au tocit ghearele i s-au strepezit colții
ii tremură coada de ciudă
că nu găsește ce caută
și că mie îmi vine să-i râd în nas

s-o scarpin ipocrit între coarne
să-i pun în cârcă valiza goală de lemn
cu care bunicul a plecat la război
câteva luni înainte de nașterea mamei
și pe care un străin oarecare
i-a adus-o bunicii la poartă
abia doi ani mai târziu
după parastas într-o sfântă zi de duminică

O altă istorie

Un lacăt legat cu lanțul în mijlocul străzii
cu pași nemăsurați trece duminica pe lângă el
luna plină se repede pe sens unic mugind
scapără pățimaș ochiurile unui pulovăr
uitat de nu se știe când pe gardul de-alături

(o să răsară din hău și cenușă o altă istorie
o să-nvățăm cu mintea departe de corp
ce înseamnă să pleci la război și să te-ntorci
mai însemnat ca ciumații mai suspect
decât o ciupercă lăbărțată nerușinat pe altar
să-și arate părțile putrede tremurând de emoție
că-i vine rândul să fie părtașă la taina cea mare)

se-aude foșnet de zburătoare se cutremură strada
lanțul se ridică-n văzduh cu lacăt cu tot
curge printre zale lumina din înfierbântatul

uger al lunii
cade greu peste bulgării care îmi strivesc
cumva fericiți
omoplații și fagurii de miere din stern
atât cât au fost

Pe cărarea celestă

Râmele se privesc în oglindă
ca și oamenii
reptilele se duc la biserică
la Paști și Crăciun

muștele trebăluiesc
printre farfurii aromate
pe terase de lux
și evită strategic latrina

tot felul de lighioane alese
preferă vacanțele lungi
după modelul mai marilor zilei
care moțâie cu centura fixată
pe-o cărare celestă absurd de îngustă
(orbitoare când nu e întunecată de tot)
spre malul de putregai spre ținutul parodic
unde și-a exilat Duhul Sfânt bătrânețile

Pe cărbunii încinși

M-am trezit dând din coate smucindu-mă
să scap din locul acela mereu înșorit și-nverzit
în care mă înconjurasera
părinții și frații hotărâți să mă țină acolo
să-mi scoată literatura din cap
să fac și eu parte din viața lor de apoi

ca și în copilărie simțeam că am dreptul să fug
nu-mi doream decât să scap din înghesuială
să las în urmă brațele lor prinse în horă ochii lor
legați de spaima că mă vor pierde

alesesem încă o dată
să orbescă bizară prin ceață prin locuri greșite
tălpile mele aveau nevoie să simtă cărbunii încinși
pe caldarâmul șerpuitor al singurătății
fără să le pese că el putea să se termine brusc
undeva printre semne străine lângă ocean
și că ai mei n-aveau cum mă salva

de căderea în gol
chiar dacă ar fi vrut și chiar dacă
erau împreună cu toții
acolo în zona lor de confort fără întristare
și fără suspin

→ state (Bulgaria, Ungaria, Uniunea Sovietică etc.), cei care au murit înainte de data recensământului – din varii motive (fie în timpul executării pedepselor privative de libertate, fie ca urmare a deportării, fie din cauze naturale etc.). De asemenea, printre cei recenzați, nu se regăsesc acei foști comuniști care se aflau în penitenciare după instaurarea regimului PCdR/PRM. Cazul cel mai elocvent este cel al primului secretar general al Partidului Comunist din România, Gheorghe Cristescu-Plăpumar: poate să pară bizar, dar el, în acei ani, nu era luat în calcul, atunci când se inventaria selecta castă a ilegaliștilor! Ceea ce, pentru istoricii de azi, este uluitor – chiar dacă înțelegem, desigur, că partidul avea propria sa grilă de interpretare a realității!

În total, în literatura de specialitate au fost

propușe mai multe variante numerice privind numărul comuniștilor înainte de 23 august 1944: cifrele vehiculate s-au oprit, de cele mai multe ori, la numărul de 1 000 de persoane. Estimarea își are originea într-o apreciere a Anei Pauker din timpul audierii ei pe linie de partid. Aprecierile sunt preluate și în una dintre cele mai recente cărți care se oprește asupra acestui aspect din istoria interbelică a partidului. Istoricul Lucian Boia exemplifică, în recentul său volum *Strania istorie a comunismului românesc*, că „țara cu cei mai puțini comuniști a devenit țara cu partidul comunist cel mai numeros”. Sugestiv, capitolul respectiv se numește „Țara cu o mie de comuniști”.

Totuși, pe ce se bazează această persistentă legendă a celor o mie? Pe simpla segmentare a celor care s-au pus atunci în slujba ideii

comuniste: sunt reținuți numai cei care eventual trecuseră pragul înscrierii în partid, dar sunt trecuți cu vederea cei care, fără a fi membri, serveau totuși partidul ca susținători, simpatizanți implicați etc.

Pentru a nu cădea, fără scăpare, în capcana cifrelor și a controverselor pe care acestea le pot stârni, noi am considerat mereu că este necesară, încă de la începutul oricărei discuții pe această temă, o anume precizare: să nu uităm că, în perioada interbelică, partidele comuniste nu au fost organizații politice clasice. Odată intrate în ilegalitate, ele au încetat să acționeze la vedere, iar sediile lor nu erau cunoscute neinițiatilor sau celor neinteresați. Singurii care cunoșteau sediul unei celule comuniste erau membrii ei, respectiv angajații Siguranței care îi urmăreau. ■ (Va urma)